

KPSS-ÖABT • 2023

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

TAMAMI ÇÖZÜMLÜ

SORU BANKASI

PEGEM AKADEMİ

Yazar:
Komisyon

**ÖABT TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
TAMAMI ÇÖZÜMLÜ SORU BANKASI**

ISBN 978-0-2022-0046-0

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrol-süz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten uluslararası akademik bir yayınevidir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan WorldCat ve ayrıca Türkiye'de kurulan Turcademy.com tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

21. Baskı: Ekim 2022, Ankara

Proje-Yayın: Buse Uğantaş
Dizgi-Grafik Tasarım: İlknur Öztürk
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım AŞ
Saray Mah. 126 Cad. No: 20/A
Kazan/ANKARA
Tel: (0312) 802 00 53-54

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.

No: 141/33, Yenimahalle/Ankara

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Değerli Okuyucularımız,

Bu kitap, Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Alan Bilgisi Testi (ÖABT-Türk Dili ve Edebiyatı) kapsamındaki soruları çözmek için gerekli bilgi, beceri ve teknikleri edinmeniz ve soruları kolaylıkla çözebilmeniz amacıyla farklı soru çeşitleri ile kendinizi geliştirmeniz sürecinde siz değerli okuyucularımıza kılavuzluk etmek için hazırlanmıştır.

Kitabın hazırlık aşamasında, sınav kapsamındaki temel alanlarda kapsamlı alanyazın taraması yapılmış, bu kitabın gerek ÖABT'de gerekse gelecekteki meslek hayatınızda ihtiyacınızı maksimum derecede karşılayacak şekilde ve ÖABT'de çıkan ve çıkacak sorularla paralel sorular içerecek nitelikte olması hedeflenmiştir.

Detaylı, güncel ve anlaşılır bir dilde yazılan çözümlü anlatımları ve açıklamaları ile bu özgün sorular, ÖABT'de çıkacak sorularla konu ve tarz itibarıyla birebir örtüşmektedir. Ayrıca kitabımızda, testlerin karışık değil de konu başlıklarıyla ayrı ayrı verilmiş olması, hangi konuda eksikliğiniz olduğunu görmenizi ve konu anlatımlı kitabımıza başvurarak bu eksiklerinizi tamamlamanızı sağlayacak ve size yol gösterecektir.

Yoğun bir araştırma ve çalışma sürecinde hazırlanmış olan bu kitapla ilgili görüş ve önerilerinizi **pegem@pegem.net** adresine e-posta yoluyla ya da **0538 594 92 40** numaralı telefona WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır.

Geleceğimizi güvenle emanet ettiğimiz siz değerli öğretmenlerimizin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinde katkıda bulunabilmek ümidiyle...

Pegem Akademi

Dünya Dilleri ve Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri I	Divan Şiirlerinin Yorumlanması 242
Orhun Türkçesi 7	Divan Edebiyatı Şairleri - I 247
Eski Uygur Türkçesi 12	Divan Edebiyatı Şairleri - II 252
Orhun - Eski Uygur Türkçesi Eserleri 17	Divan Nesri 257
Karahanlı Türkçesi 22	Karma Test - I - IV..... 264
Kıpçak Türkçesi 27	Metin Türleri 284
Harezm Türkçesi 32	Edebiyat Akımları 289
Karahanlı - Harezm - Kıpçak Türkçesi Eserleri 37	Batı Edebiyatı Sanatçıları - I 295
Çağatay Türkçesi 41	Batı Edebiyatı Sanatçıları - II 299
Eski Anadolu Türkçesi 46	Karma Test - I - II 303
Çağatay ve Eski Anadolu Türkçesi Eserleri 51	Tanzimat Edebiyatı - I 309
Osmanlı Türkçesi 55	Tanzimat Edebiyatı - II 315
Çağdaş Türk Dilleri 60	Servetifünun ve Fecriâti Dönemi - I 321
Karma Test - I - IV..... 63	Servetifünun ve Fecriâti Dönemi - II 327
Ses Bilgisi (Fonetik) - I 79	Millî Edebiyat Dönemi - I 331
Ses Bilgisi (Fonetik) - II 85	Millî Edebiyat Dönemi - II 337
Yapı Bilgisi (Morfoloji) 91	Karma Test - I - II 343
İsimler (Adlar) 96	Beş Hececiler ve Memleketçi Şiir - I 351
Zamirler (Adıllar) 102	Beş Hececiler ve Memleketçi Şiir - II 355
Sıfatlar (Ön Adlar) 108	Saf Şiir ve Yedi Meşaleciler 359
Zarflar (Belirteçler) 113	Garip Şiiri / Birinci Yeni 364
Edatlar Ve Bağlaçlar 118	Bağımsız Şairler 367
Karma Test - I 123	Maviciler ve Hisarcılar 372
Fiiller (Eylemler) - I 129	İkinci Yeni 376
Fiiller (Eylemler) - II 134	Toplumcu Gerçekçi Şiir 380
Cümlenin Öğeleri 139	Yeni İslamcı Şiir / Mistik Duyarlığı Öne Çıkaran Şiir 386
Cümle Bilgisi 144	1980 Sonrası Şiir 391
Söz Öbekleri 149	Cumhuriyet Şiiri Karma Test 395
Karma Test - I - II 153	Millî Edebiyat Zevk Anlayışına Bağlı Roman-Hikâye 400
Halkbilimi 163	Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Roman-Hikâye 404
Anonim Halk Edebiyatı - I 169	Bağımsız Roman Hikâye Yazarları 409
Anonim Halk Edebiyatı - II 175	Toplumcu Gerçekçi Roman-Hikâye 413
Âşık Edebiyatı - I 180	Post Modern Roman-Hikâye 418
Âşık Edebiyatı - II 186	Cumhuriyet Roman Karma - I 424
Tekke-Tasavvuf Edebiyatı - I 192	Cumhuriyet Roman Karma - II 428
Tekke-Tasavvuf Edebiyatı - II 198	Cumhuriyet Dönemi - Tiyatro 433
Karma Test - I - IV..... 204	Cumhuriyet Dönemi - Öğretici Metinler 438
Aruz Vezni 219	Karma Test - I - VI..... 443
Nazım Şekil ve Türleri 226	Alan Eğitimi - I - VII..... 465
Edebî Sanatlar - I 232	Karma Test - I - VI..... 493
Edebî Sanatlar - II 237	Cevap Anahtarı 528

TEST

1. Aşağıdaki eşleştirilmiş dillerden hangileri yapı bakımından benzer değildir?

- A) Sırpça - Lehçe
- B) Almanca - Flemenkçe
- C) Arapça - Farsça
- D) Türkçe - Moğolca
- E) Tibetçe - Çince

2. Aşağıdakilerden hangisi eklemeli dillerin özelliklerinden biri değildir?

- A) Yapım ya da çekim ekleri bulunur.
- B) Sözcükler tek ya da çok heceli olabilir.
- C) Sözcüklere sadece eklerle yeni anlamlar yüklenir.
- D) Ekler sözcük köküne geldiğinde kökte ses değişikliği olmaz.
- E) Sözcüklere üst üste çeşitli ekler gelebilir.

3. Aşağıdakilerden hangisi Hami-Sami dil ailesi içinde yer almaz?

- A) Farsça
- B) İbranice
- C) Habeşçe
- D) Arapça
- E) Akadca

4. Aşağıdakilerden hangisinin Türkçeye aynı dil ailesine mensup olduğu söylenemez?

- A) Macarca
- B) Çince
- C) Samoyedce
- D) Korece
- E) Japonca

5. Dünya dillerinin yapı bakımından sınıflandırılması aşağıdaki dilbilimcilerden hangisi tarafından yapılmıştır?

- A) Noam Chomsky
- B) Ferdinand Saussure
- C) August von Schlegel
- D) Ferdinand Wiedemann
- E) Wilhelm Schott

6. Aşağıdakilerden hangisi bükümlü dillerden biri değildir?

- A) Macarca
- B) Arapça
- C) Almanca
- D) İbranice
- E) Rusça

7. Türkçenin XIII. - XVI. yüzyıllar arasındaki dönemine verilen ad aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Müşterek Orta Asya Türkçesi
- B) Yeni Türkçe
- C) Eski Türkçe
- D) Orta Türkçe
- E) İlk Türkçe

8. ----, Türkçe /z/'nin aslı olduğunu, Moğolca ve Çuvaşçadaki /r/'nin bu aslı sestten türediğini savunan görüştür. ---- ise Türkçe /ş/'nin aslı olduğunu, Moğolca ve Çuvaşçadaki /l/'nin bu sestten türediğini savunan görüştür.

Bu parçadaki boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Sigmatizm - Zetasizm
- B) Rotasizm - Lambdaizm
- C) Altayizm - Zetasizm
- D) Lambdaizm - Sigmatizm
- E) Sigmatizm - Altayizm

9. ----, 1903'te yayımladığı *Über die Konjugation des Khalkha-Mongolischen* adlı çalışmada, Wilholm Schott'in Türkçe ile Çuvaşça arasında bulunduğu /z-r, ş-l/ denkliğinin Türkçe ile Moğolca arasında da olduğunu ortaya koymuştur.

Bu parçanın başına aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Gustaf John Ramstedt
B) Matthias Castrén
C) Oleg Mudrak
D) Philippe Wiedemann
E) Sergey Starostin

10.

- I. Farsça
II. Ermenice
III. Lehçe
IV. Peştunca
V. Tacikçe

Yukarıdaki dillerden hangisi Hint-Avrupa dil ailesinin farklı bir kolunda yer almaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

11. **Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de Altayistikle ilgilenen bilim adamları arasında değildir?**

- A) Pertev Naili Boratav
B) Talat Tekin
C) Osman Nedim Tuna
D) Tuncer Gülensoy
E) Ahmet Temir

12. **Aşağıdakilerden hangisi Romen dilleri arasında değildir?**

- A) Fransızca
B) İtalyanca
C) İspanyolca
D) Portekizce
E) Sırpça

13. **Aşağıdakilerden hangisi Ural-Altay dil ailesi içinde değildir?**

- A) Türkçe
B) Fince
C) Moğolca
D) Mançu-Tunguzca
E) Arapça

14. **Türkçenin ilk yazılı belgeleri olarak kabul edilen *Orhun Yazıtları*, Türkçenin hangi dönemine aittir?**

- A) Altay Dil Birliği Dönemi
B) İlk Türkçe Dönemi
C) Eski Türkçe Dönemi
D) Orta Türkçe Dönemi
E) Müşterek Orta Asya Türkçesi Dönemi

15.

- Eskimo dilleri
- Gürcüce
- Kızılderili dilleri

Yukarıdaki dillerin ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bükümlü diller olmaları
B) Ölü diller kabul edilmeleri
C) Yapıları yönüyle tek heceli olmaları
D) Kaynaştıran dillere örnek olmaları
E) Türkçeye aynı dil ailesi içinde yer almaları

16. **Matthias Alexander Castrén'in Altayistikle ilgili çalışmasının sonucu aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Fin, Türk, Moğol, Tunguz dillerindeki zamirlerin ve şahıs eklerinin benzerliğini ortaya koymuştur.
B) Çud Dilleri terimi altında Ural - Altay dillerini gruplamıştır.
C) Altay dillerinin yapı yönüyle eklemeli diller olduğunu bulmuştur.
D) Altay dilleri adıyla ortak bir sınıflama yapılamayacağını belirlemiştir.
E) Türkçe ile Moğolca arasında /z-r, ş-l/ denkliğini bulmuştur.

17. Aşağıdakilerden hangisi tek heceli dillerin özelliklerinden değildir?

- A) Bu dillerde ön ya da son ek yoktur.
- B) Sözcükler, cümle içindeki yerlerine göre farklı anlamlar kazanabilir.
- C) Vurgu ve tonlama bu dillerin en önemli özelliklerindedir.
- D) Japonca ve Korece en tipik tek heceli dillerdendir.
- E) Sözcük birleştirilmesinden de faydalanabilir.

18. Tunguz söz varlığının Moğolca ve Türkçeden çok farklı olduğunu ve temel sözcüklerin birbirini tutmadığını belirterek Altay Dilleri Teorisi'ne karşı çıkmıştır. Türkçe ve Moğolcadaki ortak sözcüklerin ise birbirlerinden alıntı olduğunu belirtmiştir.

Bu parçada sözü edilen bilim adamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Aorelien Sauvageot
- B) A.M. Şçerbak
- C) Anna Dybo
- D) Matthias Alexander Castrén
- E) Gerard Clauson

19. Aşağıdakilerden hangisi eklemeli diller arasında değildir?

- A) Türkçe
- B) Moğolca
- C) Fince
- D) Japonca
- E) Habeşçe

20. Yaptığı çalışmalarla Altay Dilleri Teorisi'nin gerçek kurucusu kabul edilen dilbilimci aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Anna Dybo
- B) Oleg Mudrak
- C) Gustaf John Ramstedt
- D) Talat Tekin
- E) Samuel Elmo Martin

21.

- Sözcük köklerinin, yapım ve çekim sırasında farklı şekillerde kırılmalara uğraması
- Sözcükler çekime girdiğinde sözcük kökündeki ünlülerde değişiklik olması
- Sözcüklerin tek ya da çok heceli olması

Yukarıda verilen özellikler bir dilin, yapısı yönüyle hangi dil grubuna girdiğinin göstergesidir?

- A) Eklemeli diller
- B) Çekimli diller
- C) Bağlantılı diller
- D) Kaynaştırıcı diller
- E) Yalınlayan diller

22. Güney ve Orta Afrika'da konuşulan dillere verilen ad aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yalınlayan Diller
- B) Bantu Dilleri
- C) Hami Dilleri
- D) Romen Dilleri
- E) Bükümlü Diller

23. Aşağıdakilerden hangisi farklı bir dil ailesine mensuptur?

- A) Vietnam dili
- B) Hintçe
- C) Rusça
- D) İtalyanca
- E) Tacikçe

24. 1836'da yazdığı *Versuch Über Tatarischen Sprachen* adlı eserinde Türkçe z- Çuvaşça r-, Türkçe ş- Çuvaşça l- denkliliğini ortaya koyan dilbilimci aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Philip Johan von Strahlenberg
- B) Wilhelm Schott
- C) Gustaf John Ramstedt
- D) P. Wiedemann
- E) Zoltán Gombocz

25. Türkiye Türkçesinin standart yazı dilinde görülen "sana, bana" sözcükleri, Türkçenin yapı özelliklerinden hangisine aykırıdır?
- A) Ön ek bulunmaması
B) Sözcüklerin tek heceli olması
C) Eklemeli bir dil olması
D) Eklerin ünlü uyumlarına girmesi
E) Eklerin kökte ünlü değişmesine neden olmaması

26. Aşağıdakilerden hangisi Ferdinand Johann Wiedemann'ın, Ural-Altay dilleri üzerine yaptığı belirlemelerden biri değildir?
- A) Sıfatlar isimlerden önce gelir.
B) Gramatik cinsiyet yoktur.
C) Artikeller bulunmaz.
D) Sayı sözlerinden sonra çokluk eki gelir.
E) Soru eki mevcuttur.

27. Türk dilinin tarihî unsurlara dayanarak dönemlendirilmesi konusundaki ilk çalışmayı yapan bilim adamı aşağıdakilerden hangisidir?
- A) G. Clauson
B) M. Şerbak
C) K. Grønbech
D) O. Murdak
E) G. Ramstedt

- 28.
- Almanca
 - İngilizce
 - Flemenkçe

Yukarıdaki diller Hint - Avrupa dil ailesinin hangi kolunu oluşturmaktadır?

- A) Romen Dilleri
B) Slav Dilleri
C) Sakson Dilleri
D) Cermen Dilleri
E) Runik Diller

29. ----, Altay Dilleri Teorisi'ne karşı çıkmıştır. Bu teorinin "çürütülmüş" olduğunu şu yöntemle belirlemiştir: İnsan vücuduyla ilgili 11 ana temel sözcüğü (baş, göz, kulak, burun, ağız, dil, diş, saç, yürek, el, ayak) ve 5 ara temel sözcüğü (dudak, parmak, diz, sakal, boyun) seçerek bunları karışık dillerde araştırmış, ana temel sözcüklerin çok az değiştiğini, ödünçlenmediğini; ara temel sözcüklerin de çok az değiştiğini belirlemiştir. Bu yöntemi Altay dillerine uygulayarak Türk, Moğol ve Tunguz dillerinde ana temel sözcüklerin hiçbirinin aynı olmadığını ortaya koymuştur. Aynı yöntemi, bir de akrabalığı kesin olan dillerde uygulamış ve 16 ana - ara temel sözcüğün Hami - Sami dillerinde 16'sının da, Hint - Avrupa dillerinde 13'ünün aynı olduğunu ortaya koymuştur.

Bu parçanın başına aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Gerhard Doerfer
B) Oleg Mudrak
C) Nicolas Poppe
D) Andrew Miller
E) Sergey Starostin

30. Aşağıdakilerden hangisinin Altayistikle ilgili çalışması yoktur?

- A) Nicholas Poppe
B) Pentti Aalto
C) Wladislaw Kotwicz
D) Noam Chomsky
E) Samuel Elmo Martin

ÇÖZÜMLER

1. A, B, D, E seçeneklerinde yapı yönüyle benzer diller eşleştirilmiştir. Arapça ve Farsça yapı yönüyle benzer değildir. C seçeneğindeki eşleştirme yanlıştır.

Cevap C

2. Türkçenin de dahil olduğu eklemeli dillerle ilgili olarak A, B, D, E seçeneklerinde verilenler doğrudur. Bu dillerde sözcüklerdeki yeni anlamlar, çeşitli eklerin yanında sözcük birleştirilmesi yoluyla da sağlanır.

Cevap C

3. Arapça, Akadça, Habeşçe, İbranice, Hami - Sami dilleri arasındadır; Farsça, Hint - Avrupa dil ailesine mensuptur.

Cevap A

4. Türkçe; Macarca, Samoyedce, Korece, Japonca, Moğolca, Fince gibi dillerle akraba dildir. Çince, farklı bir dil ailesine mensuptur.

Cevap B

5. Dünya dillerinin yapı yönüyle sınıflandırılması, Alman dilci August von Schlegel tarafından yapılmıştır.

Cevap C

6. Bükümlü dillerde, sözcükler çekime girdiğinde köklerdeki seslerde değişiklik olur. Arapça, Almanca, İbranice, Rusça bu diller arasındadır. Macarca eklemeli dillerdendir.

Cevap A

7. Türkçenin XVIII. – XVI. yüzyıllar arasındaki dönemine "Orta Türkçe Dönemi" adı verilir.

Cevap D

8. Türkçe /z/'nin aslı olduğunu, Moğolcada ve Çuvaşçadaki /r/'nin bu sestene türediğini savunan görüş rotasizmdir. Türkçe /ş/'nin aslı olup Moğolca ve Çuvaşçadaki /l/'nin bundan türediğini savunan görüş ise lambdaizmdir.

Cevap B

9. Gustaf John Ramstedt, Wilholm Schott'ın Türkçe ile Çuvaşça arasında bulunduğu /z-r, /ş-l/ denkliliğinin Türkçe ile Moğolca arasında da olduğunu bulmuştur.

Cevap A

10. Farsça, Hintçe, Ermenice, Peştunca (Afganistan'ın bir bölümünde konuşulan dil), Tacikçe Hint - Avrupa dil ailesinin Asya kolunda yer alırken Lehçe, Avrupa kolunda yer alan bir dildir.

Cevap C

11. B, C, D, E seçeneklerinde verilenler Türkiye'de Altayistik ile ilgilenen dilcilerdir. Pertev Naili Boratav ise dil alanında değil halkbilim alanında çalışmalar yapmıştır.

Cevap A

12. Romen dilleri, Hint - Avrupa dil ailesininin Avrupa kolundaki Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, Portekizce gibi dillere verilen addır; Sırpça, Slav dilleri arasındadır.

Cevap E

13. Ural - Altay dil ailesi Türkçe, Fince, Moğolca, Mançu - Tunguzca, Samoyedce, Korece, Japonca, Macarca gibi dilleri içerir. Arapça, bu grup içinde değildir.

Cevap E

14. Türkçenin ilk yazılı belgeleri kabul edilen Orhun Yazıtları 8. yy.da dikilmiştir ve Türkçenin 8. - 13. yy. arası dönemine Eski Türkçe Dönemi adı verilir.

Cevap C

15. Eskimo, Kızılderili dilleri ve Gürcüce yapıları yönüyle, kaynaştıran diller arasındadır.

Cevap D

16. Matthias Alexander Castrén, *Über die Personalsuffixe in den Altaischen Sprachen* adlı eserinde Türk, Moğol, Fin, Tunguz dillerindeki zamirlerin ve şahıs eklerinin benzediğini ortaya koymuştur.

Cevap A

17. Tek heceli dillerle ilgili olarak A, B, C, E seçeneklerinde verilen özellikler doğrudur. Japonca ve Korece tek heceli değil, eklemeli dillerdendir. Çin-Tibet dilleri tek heceli diller arasındadır.

Cevap D

18. Tunguz söz varlığının Türkçe ve Moğolcadan farklı olduğunu, Türkçe ve Moğolcadaki ortak sözcüklerin birbirlerinden alıntı olduğunu belirterek Altay Dilleri Teorisine karşı çıkan bilim adamı Gerard Clauson'dur.

Cevap E

19. Türkçe Moğolca, Fince, Japonca eklemeli dillerdendir; Habeşçe, çekimli (bükümlü) diller arasındadır.

Cevap E

20. Yaptığı çalışmalarla Altay dilleri terimini bilim camiasına yerleştirerek Ural-Altay Teorisi'nin gerçek kurucusu olan dilbilimci Gustaf John Ramstedt'tir.

Cevap C

21. Çekimli dillerde, sözcükler tek ya da çok heceli olabilir. Yapım ve çekim sırasında sözcük kökünde ünlüler değişir (Arapçada "terk, metruk, metruke" olması gibi).

Cevap B

22. Güney ve Orta Afrika'da konuşulan dillere Bantu Dilleri adı verilmektedir.

Cevap B

23. Hintçe, Rusça, İtalyanca, Tacikçe Hint - Avrupa dil ailesine; Vietnam dili, Çin - Tibet dilleri ailesine mensuptur.

Cevap A

24. 1836'da yazdığı *Versuch Über Tatarischen Sprachen* adlı eserinde Türkçe ile Çuvaşça arasındaki /z-r, ş-l/ denliğini ortaya koyan dilci Wilhelm Schott'tur.

Cevap B

25. Türkçe, sondan eklemeli bir dildir ve ekler, kökte ünlü değişimine neden olmaz; "sana, bana" sözcüklerinde ise -istisnai olarak- kökte ünlü değişimi olmuştur.

Cevap E

26. Estonyalı bilim adamı Ferdinand Johann Wiedemann, Ural - Altay dil grubuyla ilgili çalışmalar yapmış ve bu dilleri Çud halkları terimini kullanarak çalışmalarını şu maddelerde belirtmiştir:

1. Ses uyumu bütün Ural - Altay dillerinde ortak bir esastır.
2. Gramatik cinsiyet (dişilik - erkeklik) bulunmaz.
3. Artikeller bulunmaz (la, the, el vb.).
4. Tasrif, eklerle yapılır.
5. İsimlerin çekiminde mülkiyet eki kullanılır.
6. Fiil çekimi zengindir.
7. Hint - Avrupa dillerindeki gibi prepozisyonlar yerine postpozisyonlar kullanılır (İngilizcedeki "in, on, at" gibi prepozisyonlar değil "-e, -de, -den vb." ekler).
8. Sıfatlar isimden önce gelir.
9. Sayı sıfatlarından sonra çokluk eki kullanılmaz.
10. Mukayese "-den" ekiyle yapılır.
11. Yardımcı fiiller vardır.
12. Pek çoğunda, olumsuz hareket için özel fiiller vardır.
13. Soru eki vardır.
14. Bağlar yerine fiil şekilleri kullanılır.

Cevap D

27. Türkçenin dönemlere ayrılması konusundaki ilk çalışmayı yapan Kaare Grønbech'tir.

Cevap C

28. Almanca, İngilizce, Flemenkçe Hint - Avrupa dil ailesinin Cermen dilleri koludur.

Cevap D

29. Parçada sözü edilen çalışmayı yaparak Altay Dil Birliği Teorisi'ni "çürütülmüş" kabul eden dilbilimci Gerhard Doerfer'dir.

Cevap A

30. A, B, C, E seçeneklerinde verilen dilciler Altayistik alanında çalışmalar yapmıştır. Noam Chomsky ise Altayistikle ilgilenmemiş, dilbilim alanında "Amerikan Yapısalcılığı" yöntemleriyle çalışmalar yapmıştır.

Cevap D

TEST

1. Aşağıdaki cümlelerde verilen altı çizili sözcüklerden hangisi, sözcüğün Orhun Türkçesine ait olduğunu kanıtlayan bir ses içerir?

- A) Türk Oguz begleri budun eşidir.
 B) Beglig urı ogluñ kul bolı.
 C) Közde yaş kelser tıda köñülte sıgıt kelser yanduru sakındım.
 D) Anda añıg kişi ança boşgurur ermiş.
 E) Edgü söz sab iletü kelir, tir.

2.

- I. Tonlu-tonsuz uyumu yoktur.
 II. Kalınlık-incelik uyumu tamdır.
 III. Bazı istisnalar hariç sözcük başında / b, ç, k, k, k, s, t, y / dışındaki ünsüzler bulunmaz.
 IV. Ünlüler sözcüğün herhangi bir yerinde bulunabilir.
 V. Düzlük-yuvarlaklık uyumu tamdır.

Yukarıdakilerden hangisi Orhun Türkçesinin ses özelliklerinden biri değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3.

- I. İyelik eki almamış sözcüklerden sonra +(X)g +(I)g/+(U)g biçimindedir.
 II. İyelik eki almış sözcükten sonra +(I)n biçimindedir.
 III. İşaret ve şahıs zamirlerinden sonra +nI biçimindedir.

Yukarıdakilerden hangisinin Orhun Türkçesinde kullanılan belirtme ekiyle ilgili olduğu söylenbilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) Yalnız II
 D) II ve III E) I, II ve III

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yönelme durum eki almış sözcük vardır?

- A) Neñ yılısg bodunka olomadım.
 B) İlinin törünin kim artatı?
 C) Bir todsar açsık ömezsen.
 D) Yañılıp ölsikiñin yime bunta urtum.
 E) Tabgaç bodın sabı süçig, agısı yımşak ermiş.

5. Ögüm katun, ulayu öglerim, ekelerim, kelingünüm,
 I II III IV V
 kunçuyıların bunça yime tirigi küñ boltaçı erti, öligi yurtda yolta yatu kaltaçı ertigiz.

Yukarıdaki numaralanmış sözcüklerden hangisi iyelik eki almamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

6. Süçig sabıña yımşak agısına arturup öküş Türk bodun öltüg.

Bu cümledeki altı çizili sözcüklerin türü, sırasıyla aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

- A) Sıfat - sıfat - zarf - fiil
 B) Zarf - zamir - sıfat - isim
 C) Edat - sıfat - zarf - isim
 D) İsim - isim - zarf - sıfat
 E) İsim - sıfat - zarf - fiil

7. Kül Tigin yok erser, kop ölteçi ertigiz. İnim Kül Tigin
 I II
kergek boldı. Özüm sakıntım. Körür közüm körmez
 III IV
 teg, bilir bilgim bilmez teg boldı.
 V

Yukarıdakilerden hangisi, gelecek zamanın hikâyesi şeklinde çekimlenmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

8. Kişi oğlu kop ölgeli törümüş. Ança sakıntım.

I II
Közde yaş kelser tıda, könülte sıgıt kelser yanturu
III IV V
sakıntım.

Yukarıdaki numaralanmış sözcüklerden hangileri zarf değildir?

- A) I ve II B) II ve III C) III ve V
D) III ve IV E) IV ve V

9. Bunça bitig bitigme Kül Tigin atısı Yollug Tigin

I II
bitidim. Yigirmi kün olurup bu taşka, bu tamka kop
III IV V
Yollug Tigin bitidim.

Bu cümledeki altı çizili sözcüklerden hangisi sıfat değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

10. Aşağıdakilerden hangisinde çıkma durum eki kullanılmıştır?

- A) Az bodun anta yok boltı.
B) Antag ödke ökünüp Kül Tiginig az erin ertürü itımız.
C) Igar oğlanıñızda, taygunuñuzda yigdi igidür ertigiz.
D) Azu bu sabımda igid bar gu?
E) Yarış yazıda on tümen sü tirilti, tir.

11. Aşağıdakilerin hangisinde zamir yoktur?

- A) Men özüm kagan olortukuma yir sayu barmış, ölü yitü yadağın yalıñın yana kelti.
B) Ol süg anda yok kılıtmız.
C) Bodunug kop baz kıldım, yagısız kıldım, kop maña kördi
D) Bizin sü atı toruk azukı yok erti.
E) Ol törüde üze eçim kagan olortı.

12. (I) İlgerü Kadirkan yıŝıg aŝa bodunug ança kondurtumuz, ança itdimiz. (II) Kurıgaru Kengü Tarmanka tegi Türk bodunug ança kondurtumuz, ança itdimiz. (III) Ol ödke kul kullug bolmış erti. (IV) Ança kazganmış itmiş ilimiz törümüz erti. (V) Türk Oguz begleri bodun eŝidiñ.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisinin yüklemi birleşik zamanlıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

13. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birden fazla edata yer verilmiştir?

- A) Tenri yarlıkaduk üçün illigig ilsiretmiş.
B) Kırk artukı yolu sülemiş, yigirmi sünüş sünümüş.
C) Eçim kagan birle ilgerü Yaŝıl Ügüz Őantun yazıka tegi süledimiz.
D) Edgü bilge kişig, edgü alp kişig yoritmaz ermiş.
E) Bir todsar açsık ömez sen.

14. Aşağıdakilerin hangisindeki altı çizili söz, fiilimsi değildir?

- A) Eçim kagan ili kamŝag boltukınta İzgil bodun birle sünüşdümüz.
B) İnisi, eçisin bilmez erti, oğlı karñın bilmez erti.
C) Türk amtı bodun begler bödke körügme begler gü yañıltaçı siz?
D) Asra yagız yir kılındukda ikin ara kişi oğlı kılınmış.
E) Sü sülepen dört bulundaki bodunug köp kılmış.

15. Yiti yüz er bolmış, yiti yüz er bolup ilsiremiş, kagansıramış bodunug, küñemiş, kuladmış bodunug, Türk törüsin içgıñmış bodunug eçüm apam törüsinçe yaratmış, boşgurmış.

Bu cümlede kaç tane fiilimsi vardır?

- A) 6 B) 7 C) 8 D) 9 E) 10

16. (I) Kiyik yiyü, tabışgan yiyü olurur ertimiz. (II) Bodun boguzı tok erti. (III) Yagımız tegre oçuk teg erti. (IV) Biz isig ertimiz. (V) Ança olurur erkli Oguzdın körüg kelti.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangileri fiil cümlesidir?

- A) I ve II B) I ve V C) II ve III
D) II ve V E) III ve IV

17. İda taşda kalmış kubranıp yiti yüz boltı. İki

I
ülügi atlıg erti, bir ülügi yadag erti. Yiti yüz kişig
II III
uduzugma ulugı şad erti. Aygıl, tidi; aygması ben
IV V
ertim: Bilge Tunyukuk.

Bu parçadaki altı çizili sözcüklerden hangileri yapım eki almamıştır?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve IV
D) III ve IV E) IV ve V

18. Aşağıdaki sözcüklerden hangisinin, Orhun Türkçesi metinlerinden alınmadığı kesindir?

- A) yaruklarta
B) begleri
C) ögler
D) oğlanım
E) keliñgün

19. İlgerü Kadirkan yışig aşı bodunug ança konturtumuz.

Bu cümledeki altı çizili sözcüğün aldığı ekler aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

- A) Belirsiz geçmiş zaman - I. çoğul şahıs iyelik eki
B) İsimden fiil - belirli geçmiş zaman - I. tekil şahıs eki
C) Fiilden fiil - gelecek zaman - I. çoğul şahıs eki
D) Fiilden fiil - belirli geçmiş zaman - I. çoğul şahıs eki
E) İsimden isim - I. çoğul şahıs iyelik eki

20. Tay Bilge Tutuk yablakın üçün, bir iki atlıg yablakın üçün kara bodunum öltür, yitdir. Yana içik, ölçmeçi,

I II III
yitmeçi sen tidim.
IV V

Yukarıdaki numaralanmış sözcüklerden hangisi şahıs eki almamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

ÇÖZÜMLER

1. Orhun Türkçesinde, diğer Türk tarihi dillerinden farklı olarak bulunan ses, bir ön damak genizsili olan, palatal /h/ sesidir. Bu ses Eski Uygur Türkçesinin bazı ağızlarında /n/ye, bazı ağızlarında /y/ye dönüşmüş ve sonraki Türkçelerde bu şekilde kullanılmıştır (Bugün sadece Yakutçada /h/ şeklindedir). Buna göre, "ańyıg" sözcüğündeki /h/ sesi, sözcüğün Orhun Türkçesi olduğunu kanıtlayan bir ses içerir.

Cevap D

2. Orhun Türkçesinde tonlu-tonsuz uyumu yoktur. "Ança (onca), otça (ateş gibi) vb.", kalınlık-incelik (büyük ünlü) uyumu tamdır. "Süleyü (sefer ederek), konçuyul (prenseler) vb.", kelime başında /b, ç, k, s, t, y/ dışındaki ünsüzler bulunmaz. Ünlüler, sözcüğün herhangi bir yerinde bulunabilir "eg- (eğ-), beg (bey), bunça (bunca) vb." Fakat Orhun Türkçesinde düzlük-yuvarlaklık (küçük ünlü) uyumu tam değildir, bu uyuma aykırı pek çok kelime ve ek vardır "boltı (oldu), kurıgaru (batıya doğru), eşidü (işiterek) vb."

Cevap E

3. Orhun Türkçesinde kullanılan belirtme (yükleme) eki, iyelik eki almamış isimden sonra +(X)g biçimindedir: bodun+ug (milleti), iyelik eki almış isimden sonra +(I)n biçimindedir. sabımın (sözümü), işaret ve şahıs zamirlerinden sonra +nI biçimindedir: bunı (bunu), bizni (bizi).

Cevap E

4. Orhun Türkçesinde yönelme hâl eki "+kA" ekidir. (3. şahıs iyelik ekinden sonra "+ŋA", teklik 1. ve 2. şahıs iyelik ekinden sonra genellikle "+A" biçimindedir). Buna göre, A seçeneğindeki "budunka (millete)" sözcüğü yönelme hâl eki almıştır (Zengin millete kağan olmadım).

Cevap A

5. Orhun Türkçesindeki iyelik ekleri "+(I)m, +(I)ŋ, +(s)I, +(I)mIz, +(I)ŋIz" ekleridir. Verilen cümlemin günümüz Türkçesi şöyledir: "Anam hatun, öteki analarım, ablalarım, gelinlerim, prenseslerim ve bunca geride kalanlar cariye olacaktı, ölenlerinize ise çadırlarda, yollarda kalacaksınız." Buna göre, "öğüm (annem), öglerim (annelerim), ekelerim (ablalarım), kelingünüm (gelinlerim)" sözcükleri iyelik eki almıştır, "ulayu (öteki)" sözcüğü ise iyelik eki almamıştır, zarf fiil eki almıştır.

Cevap B

6. Verilen cümlemin günümüz Türkçesi, "Tatlı sözlerine, yumuşak armağanlarına kanıp Türk milleti öldün." şeklindedir. Buna göre, "sabıŋa (sözüne)" sözcüğü isim, "yımşak (yumuşak)" sözcüğü sıfat, "arturup (kanıp) sözcüğü zarf, "öltüg (öldün)" sözcüğü fiildir.

Cevap E

7. Orhun Türkçesinde gelecek zaman eki "+DAÇI" ekidir. Fiillerin hikâye birleşik çekimi ise "er-" ek fiiline belirli geçmiş zaman eki "-DI"nın getirilmesiyle yapılır. Buna göre, "öl-teçi er-ti-giz" (ölecektiniz) fiili gelecek zamanın hikâyesi şeklinde çekimlenmiştir.

Cevap B

8. Zarflar; fiilleri, filimsileri çeşitli yönlerden etkileyen sözcüklerdir. Verilen parçanın günümüz Türkçesi şöyledir: "Kişi oğlu hep ölmek için yaratılmış. Böyle düşündüm. Gözden yaş gelse önleyerek, gönülden çılgık gelse geri çevirerek düşündüm." şeklindedir. Buna göre, "kop (ölgeli törümüş), ança (sakındım), tıda (önleyerek)" sözcükleri zarftır, "yaş ve köŋülte (gönülde)" sözcükleri isimdir.

Cevap C

9. Verilen cümlemin günümüz Türkçesi şöyledir: "Bunca yazıyı yazan Köl Tigin'in yeğeni Yoluğ Tigin (ben) yazdım. Yirmi gün oturup bu taşta, bu eve hep ben, Yoluğ Tigin yazdım." şeklindedir. Buna göre, "bunça bitig (bunca yazı), bitigme (yazan, sıfat-fiildir), yigirmi kün (yirmi gün), bu taşka (bu taşta)" sözcükleri sıfattır, "olurup (oturup)" sözcüğü ise zarftır.

Cevap D

10. Orhun Türkçesinde çıkma durumuna özgü bir ek henüz oluşmamıştır, bulunma durum eki "+dA" hem çıkma hem de bulunma eki olarak kullanılmıştır; buna cümlemin anlamına göre karar verilir. A seçeneğindeki cümlemin günümüz Türkçesi "Az kavmi orada yok oldu." şeklindedir, B'deki cümlemin günümüz Türkçesi: "Böyle zamana kahredip Köl Tigin'i az bir askerle ulaştırıp gönderdik." şeklindedir, C'deki cümlemin "İtibarlı çocuklarınızdan, torunlarınızdan daha iyi beslerdiniz." şeklindedir, D'deki cümlemin "Acaba bu sözümde yalan var mı?" şeklindedir, E'deki cümlemin ise "Yarış Ormanı'nda yüz bin asker toplandı, dedi" şeklindedir. Buna göre, C seçeneğindeki cümlede geçen "oğlanıŋızda (oğullarından), tayğunuŋızda (torunlarınızdan)" sözcüklerinden çıkma durum eki vardır.

Cevap C

11. A seçeneğinde "men (ben), özüm (kendim)", B seçeneğinde, "anda (orada), C seçeneğinde "maŋa (bana)", D seçeneğinde "biziŋ (bizim)" sözcükleri zamirdir, E seçeneğinde zamir yoktur. Cümlemin günümüz Türkçesi şöyledir: O töre gereğince amcam kagan oturdu-ordu. O sözcüğü sıfattır.

Cevap E

12. Birleşik zamanlı fiiller "fiil tabanı + kip eki + ek fiil" şeklinde yapılır. Orhun Türkçesinde fiillerin birleşik çekimi yapılırken "fiil + kip eki + 'er-' ek fiilinin üzerine belirli geçmiş zaman eki '-DI' ya da yine 'er-' ek fiilinin üzerine '-miş' belirsiz geçmiş zaman eki getirilerek yapılır." Buna göre, III. cümlemin yüklemi "bol-mış er-ti (olmuştu)" belirsiz geçmiş zamanın hikâye birleşik çekimi şeklindedir.

Cevap C

13. A seçeneğindeki cümlemin günümüz Türkçesi "Tanrı buyurduğu için illiyi ilsizleştirmiş." şeklindedir. B'deki cümlemin "Kırk yedi sefer yapmış, yirmi kere savaşmış." şeklindedir, C seçeneğindeki cümlemin "Amcam kağan ile doğuda Yeşil Irmak'a, Şantung Ovası'na kadar ordu yürüttük.", D seçeneğindeki cümlemin "Çok bilgili, çok yiğit kişiyi yürütmezmiş." şeklindedir, E seçeneğindeki cümlemin ise "Bir doysan artık açlık düşünmezsin." şeklindedir.

Buna göre, C seçeneğindeki "birle (ile)", "tegi (kadar, gibi)" sözcükleri edattır.

Cevap C

14. A seçeneğindeki "boltukında (olduğunda)," C seçeneğindeki "körügme begler (görülen, anılan beyler)" D seçeneğindeki "kılındukda (yaratıldığında)", E seçeneğindeki "sülepen (göndererek)" sözcükleri fiilimsidir. B seçeneğindeki "bilmez" ise geniş zamanın olumsuzu şeklinde çekimlenmiş bir fiildir (Kardeş ağabeyini bilmez idi, oğul babasını bilmez idi).

Cevap B

15. Verilen parçanın günümüz Türkçesi şöyledir: "Yedi yüz er olmuş, yedi yüz er olarak, ilsizleşen, kağansızlaşan milleti, cariyeye olmuş, köle olmuş milleti, Türk töresinden uzaklaşmış milleti atalarım töresince yaratmış, yetiştirmiş." Buna göre parçada geçen "bolup (olup)" zarf fiili ve "ilsiremiş (ilsizleşmiş), kağansıramış (kağansızlaşmış), küngedmiş (cariye olmuş), kuladmış (kul olmuş), içğınmış (uzaklaşmış)" sıfat-fiilleri vardır.

Cevap A

16. Verilen parçanın günümüz Türkçesi şöyledir: "Geyik yiyerek, tavşan yiyerek oturuyorduk. Milletin karnı tok idi. Düşmanımız çevremizde ocak gibi idi. Biz ateş idik. Böyle otururken Oğuz'dan gözcü (casus) geldi." Buna göre, verilen parçanın I ve V. cümlesi fiil cümlesidir. "(olurur ertimiz (oturuyorduk), kelti (geldi))"

Cevap B

17. Verilen parçanın günümüz Türkçesi şöyledir: "Ormanda dışarıda kalmış olanlar toplanıp yedi yüz (er) oldular. İki bölüğü atlı idi, bir bölüğü yaya idi. Yedi yüz kişiyi idare edenlerin büyüğü şad idi. (Bana) Danışman ol, dedi; danışmanı (veziri) ben oldum: Bilge Tonyukuk." şeklindedir. Buna göre "kal-mış-ı" sözcüğü fiilden isim yapım eki, "at-ılg" sözcüğü isimden isim yapım eki, "ay-ıgma-sı" sözcüğü fiilden isim yapım eki almıştır; "kişig" sözcüğü hiç ek almamıştır, "ay-gıl" sözcüğü ise emir eki almıştır.

Cevap D

18. Orhun Türkçesinde düzenli bir çokluk eki yoktur, kullanılan çokluk ekleri ise sadece insanla ilgili sözcüklerde kullanılmıştır: begleri (beyleri), ögler (analar), oğlanım (oğullarım), keliğün (gelinler) vb. Genel Türkçedeki çokluk eki "+IAr" ise Eski Uygur Türkçesinden itibaren insan dışındaki şeyler için de kullanılmaya başlamıştır.

Buna göre, A seçeneğindeki "yaruk-lar-ta (ışıklarda)" sözü Orhun Türkçesine ait bir metinden alınmış olamaz.

Cevap A

19. Verilen cümlemin günümüz Türkçesi, "Doğudaki Kadırgan Ormanı'nı aşarak milleti şu andaki yerlerine kondurduk (yerleştirdik)." şeklindedir. Buna göre, altı çizili kon-dur-tu-muz" sözcüğü sırasıyla "+dur" fiilden fiil yapım eki, "+tu" belirli geçmiş zaman eki, "+muz" I. çoğul şahıs eki almıştır.

Cevap D

20. Orhun Türkçesinde şahıs çekimleri, bilinen geçmiş zamanda "-m, -n /-g, -Ø, -mIz/mUz, +gIz/guz -Ø" ekleridir; geçmiş ve gelecek zaman çekimlerinde ise "men, sen, Ø, biz, siz, Ø" ekleri kullanılır. Bu ekler şahıs zamirleriyle aynıdır. Verilen cümlemin günümüz Türkçesi şöyledir: "Tay Bilge Tutuk'un kötülüğü yüzünden, mevki sahibi bir iki kişinin kötülüğü yüzünden ey halkım öldün, mahvol-dun. Tekrar itaat edersen ölmeyeceksin, yok olmayacaksın, dedim." şeklindedir.

Buna göre "öltün (öldün), yitdiñ (yok oldun), yitmeçi sen (yok olmayacaksın), tidim (dedim)" sözcükleri şahıs eki almıştır, "bodunum (milletim)" sözcüğü iyelik eki almıştır.

Cevap A

TEST

1. Öl ödün ol iki tigitler munçulayu sözleşü açığırları kelip yiriñütiler yıgladılar. Ötrü terkin yanturu yanıp yıglasıu bayakı ol bars yatur orunka bardılar. Kaçan anta tegdükte ötrü inileri Mahasatwi tiginniñ tonı kamış butıki üze askinturup tururın.

Bu parçaya göre Eski Uygur Türkçesiyle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) İlgı durumu eki ünsüzlerle biten sözcüklerde de +nİñ biçimindedir.
 B) +p zarf-fil eki kullanılmıştır.
 C) III. çoğul şahıs eki oluşmamıştır.
 D) Yönelme durumu ekinin ünsüzü uyum dışındadır.
 E) Sayı sıfatından sonra gelen isme +IAr çoğul eki getirilmiştir.

2.

Köktin tüşer teñridem
 Hua çeçekler bulgaşu
 Odgurak erki inimizniñ
 Et özin titmek belgüsi

Bu dörtlükteki altı çizili ekler aşağıdakilerden hangisinde sırasıyla doğru olarak verilmiştir?

- A) ayrılma durum eki - fiilden fiil yapım eki - şahıs eki
 B) ayrılma durum eki - geniş zaman - ilgi
 C) bulunma - geniş zaman - ilgi
 D) bulunma - fiilden fiil yapım eki - kişi
 E) isimden isim - geniş zaman - kişi

3. (I) Amtı bizni irinç, yarlıg kılıp kança barrı siz? (II) Ol ödün tigin inçe tip yarlıkadı: (III) Bu yirtünçü törüsi antag ol. (IV) Amrak yime adrılır, (V) sevig yime serilür.

Bu parçadaki numaralandırılmış cümlelerden hangisi isim cümlesidir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fiilimsi yoktur?

- A) Emeri tınlıglar; yunt, ud çokar, koy, lazgın ulatı tınlıglarıg ölüür.
 B) Katıg kirtgünçlüg bolmakınça oñarkalı bolmaz.
 C) Kurug yirig suvayu, öl yirig tarıyu kuş kuzgun sukar, yoriyur.
 D) Emeri tınlıglar ıgıarı eñirer, yuñ eñirer, kentir eñirer, böz bertetip kars takıyur.
 E) Suwda suw öñlüg taglar bar kemi susup sınur, kişi alku ölü.

5. Bir tarısar miñ tümen bolur. Koy, yılık ıgidser yılıña aşılır.

Bu parçadan hareketle altı çizili ekin gelişimi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Orhun Türkçesinde şart anlamı taşıyan ek Eski Uygur Türkçesinde de şart görevinde kullanılmaya devam etmiştir.
 B) Orhun Türkçesinde zarf-fiil eki olan bu ek, Eski Uygur Türkçesinde şart eki olarak kullanılmıştır.
 C) Orhun Türkçesinde zarf-fiil olan ek, Eski Uygur Türkçesinde da bu işleviyle kullanılmıştır.
 D) Orhun Türkçesinde istek çekimi için kullanılan bu ek, Eski Uygur Türkçesinde zamanla şart anlamıyla kullanılmıştır.
 E) Orhun Türkçesinde şart anlamı taşıyan bu ek, Eski Uygur Türkçesinde zarf-fiil eki olarak kullanılmıştır.

6. Orhun Türkçesinde söz sonundaki b sesleri, Uygur metinlerinde genellikle w olmuştur, b'li metinler azdır ve muhtemelen bu metinler daha eski tarihlidir.

Bu bilgiye göre, aşağıdaki cümlelerin hangisi Eski Uygur Türkçesi metinlerinden alınmıştır?

- A) Ebi eşükiñe tegi kıdmaz ermiş.
 B) Ança kazganıp biriki bodunug ot sub kıldım.
 C) Kanıñ subça yügürti, sünükün tagça yatdı.
 D) Yiti kün bilçe, boguzça suwda yarıp tagka tegdi.
 E) Kentü yanılıg yablag kigürtüg.

7. Kişi sözleser, saw alkinur, yol azsar, aw tapmaz, kişi
I II III
yanılsar iş bütmez. Etüzünjin küzetser sen, kilen
keyik müyüzi teg atıñ küñ kötrülgey. Bo ırk, kimke
IV V
kelser, süde erser, sançitur; balıkda erser korayur.
Yukarıdaki altı çizili sözcüklerden hangileri, Eski Uygur Türkçesinin Orhun Türkçesinden farklı ses ve biçim özellikleri olduğunun kanıtıdır?
A) I ve V B) IV ve V C) II ve III
D) III ve IV E) I ve IV

8. Küçlüg priştiler
Küç birzünin
Közi karam birle
Külüşüpen külüşügin oluralım

Bu dörtlükte aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) İsimden isim yapım eki
B) Emir kipi
C) İyelik eki
D) İsimden fiil yapım eki
E) Zarf-fiil eki

9. Eski Uygur Türkçesinde nazal seslerden kaynaklanan gerileyici benzeşme vardır.

Aşağıdakilerin hangisinde bu durumu örnekleyen bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Bir tarısar miñ tümen bolur, öñtün kidin satıgka yulugka barsar bay bolur.
B) Suwda yekler urup kemi suwka çamurur.
C) Köñülçe birdi, ol edgü kü, at tört bulunğa yadıltı.
D) Taştın ilinçüke önmüş erdim, üküş yok çıgay emgeklig tınıglarıp körüp ıgladım.
E) Er ömeleyü barmış, tenrike sokuşmış, kut kolmış.

10. Aşağıdakilerden hangisi II. tekil şahıs ile çekimlendiğinde iyelik kökenli şahıs eki kullanılmaz?

- A) yanratı
B) sançmış
C) kelir
D) tegser
E) yalbagay

11. Amtı amrak oğlanım ança biliñler: Bu ırk bitig edgü
I II III IV
ol. Ançıp alku kentü ülügi erklig ol.
V

Bu parçadaki numaralandırılmış sözcüklerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. sözcük niteleme sıfatıdır.
B) II. sözcük iyelik eki almış isimdir.
C) III. sözcük durum zarfıdır.
D) IV. sözcük emir kipiyle çekimli fiildir.
E) V. sözcük dönüşlülük zamiridir.

12. Aşağıdakilerden hangisi Eski Uygur Türkçesinin ses ve biçim özelliklerini yansıtmaz?

- A) Luu kanıña közüñgey siz, erdini bulgay siz.
B) Bilmedük üçün yablakırın üçün eçim kagan uça bardı.
C) Ol linhua yolug yağuru usar siz, balıkka orduka teggey siz.
D) Bir tabıku yüz boltı. Yüz tabıku miñ boltı.
E) Bir yaruk ilenmek, ikinti bilge bilig, üçünç yigedmek, törtünç sewinmek

13. Küsençisizsin menji tegingülük ol anı teg orunlarta.

Bu dizedeki altı çizili sözcüğün aldığı ek ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Orhun Türkçesinde bulunmayan Eski Uygur Türkçesi gereklilik kipidir.
B) Hem Orhun Türkçesi hem Eski Uygur Türkçesinde bulunan gereklilik kipidir.
C) Orhun Türkçesinde bulunmayan Eski Uygur Türkçesi istek kipidir.
D) Hem Orhun Türkçesi hem Eski Uygur Türkçesinde bulunan istek kipidir.
E) Eski Uygur Türkçesinde bulunmayan Orhun Türkçesi gereklilik kipidir.

14. Aşağıdakilerin hangisindeki sözcüğün günümüz Türkçesine çevirisi yanlıştır?

- A) inimiz erdiñ → kardeşimizdin
 B) biziñe → bize
 C) körür ermiş men → görmüşüm
 D) adrılmak → ayrılmak
 E) olorupan → oturuyor

15. Yır tenri törümişte berü bay yime bar, yok çıgay yime bar.

Bir Eski Uygur Türkçesi metninden alınan bu cümle ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) İlgili ekine yer verilmiştir.
 B) Söz içi ve sonu -b- sesi -w-'ye dönüşmüştür.
 C) Fiil duyulan geçmiş zamanla çekimlenmiştir.
 D) İsim cümlesidir.
 E) Sıfat-fiil içermektedir.

16. Sünüg batımı karıg söküpen köğmen yısığtaga yorıp

I II III IV
 Kırkız bodunug uda bastım.
 V

Bu parçadaki numaralandırılmış sözcüklerden hangileri zarf-fiil eki almıştır?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve IV
 D) III ve V E) III ve IV

17.

Erklig ulug iligimiz erür siz
 I II III

Altunça tommış
 IV

Tomluñça tommış

Kutlug bilge begümüz erür siz
 V

Bu dörtlükteki numaralandırılmış sözcüklerle ilgili aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) I'inci sözcük isimden isim yapım eki almıştır.
 B) II'inci sözcük sıfat görevindedir.
 C) III'üncü sözcükte şahıs eki bulunmaktadır.
 D) IV'üncü sözcüğün aldığı -çe/-ça eki benzerlik ilgisi kurmuştur.
 E) V'inci sözcük şahıs eki almıştır.

18. Ötrü ilig beg terkin öl ol rakşasıg tilegeli bardı. Ol

I II
 yime Duşta atlıg rakşas ilig begig ıraktın körüp ök
 III IV

öz körkin tegşürüp Çaçtani iligniñ yig üstünki amrak katunınıñ körkin belgürtüp ilig beg basasınta yoriyu oglagu ünin ünteyü ilig begke inçe tip tidi.

V

Bu cümledeki altı çizili sözcüklerden hangisi, parçanın Orhun Türkçesi değil Eski Uygur Türkçesine ait olduğunun kesin kanıtıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

19. Esnegen bars men, Kamuş ara başım. Antag alp men, erdemlig men.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Fiil cümlesi B) Sıfat-fiil C) Sıfat tamlaması
 D) İsim cümlesi E) İyelik eki

20.

Kök böri teg sini birle yoriyın
 Kara kuzgun teg toprak üze kalayın

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kişi zamiri kullanılmıştır.
 B) Şart çekimine yer verilmiştir.
 C) Sıfat tamlaması vardır.
 D) İki tane fiil cümlesinden oluşmaktadır.
 E) Benzetme ilgisi kuran bir edat kullanılmıştır.

ÇÖZÜMLER

1. Eski Uygur Türkçesinde; ilgi durumu eki hem ünlü hem ünsüzlerden sonra +nIn biçimindedir (Mahasatwi tigin-nin), +p zarf-fiil eki kullanılmıştır (açıgları kelip), yönelme durum eki +kA biçimindedir (yatur orunka), yani ünsüz uyumuna girmemiştir. Sayı sıfatından sonra gelen isme +lAr çoğul eki getirilmiştir (iki tigitler). Seçenekleri doğrudur. Ancak Eski Uygur Türkçesinde III. çoğul şahıs eki vardır: yıgladı-lar, bardı-lar vb.

Cevap C

2. Verilen dördlükte köktin (gökten), ayrılma durum eki, tüşer (düşer), geniş zaman eki; inimiznin (kardeşimizin), ilgi ekidir.

Cevap B

3. Verilen parçada I. cümle (Şimdi bizi zavallı ve perişan bırakıp nereye gidiyorsunuz?) "barır siz (gidiyorsunuz)" fiil cümlesi; II. cümle (O zaman prens şöyle buyurdu) "yarlıkadı (buyurdu)" fiil cümlesi; IV. cümle (Sevgili ayrılır) "adritlur (ayrılır)" fiil cümlesi; V. cümle (Seven sabreder) "yime serilür (sabreder)" fiil cümlesidir. III. cümle ise (Bu yeryüzünün töresi öyledir) "antag ol (öyledir)" isim cümlesidir.

Cevap C

4. B seçeneğinde (Sağlam inançlı olmayınca bir şey iyileştirilemez) "bolma-kınça (olmayınca)"; C seçeneğinde (Kuru yeri sularken, nemli yeri sürerlerken kuşlar ve kuzgunlar, gagalıyor, yürüyorlar.) suv-a-yu, tar-ı-yu; D seçeneğinde (Birçok insan ise çıkırık çeviriyor, yün eğiriyor, kendir eğiriyor, bezleri sıkıştırıp yünlü kumaş dokuyor) bertet-ıp; E seçeneğinde (Suyun içinde su renginde dağlar var, gemi çarpıp parçalanır, herkes ölür.) sus-up sözcükleri zarf-fiil almıştır. A seçeneğindeyse (Birçok canlı, atları ve öküzleri kesiyor, koyunları ve domuzları, diğer canlıları öldürüyor.) fiilimsiye yer verilmemiştir.

Cevap A

5. Verilen parçada (Bir ekilse binlerce olur. Koyun ve at beslense binlerce olur.) -sAr eki şart kipi olarak kullanılmıştır. Bu ek, Orhun Türkçesinde ise zarf-fiil olarak kullanılmaktaydı.

Cevap B

6. A seçeneğinde ebi (evi), B seçeneğinde suḅ (su), C seçeneğinde suḅça (su gibi), E seçeneğinde yablak (kötü) sözcüklerinde kelime içi ve sonundaki "b" sesleri bu cümlelerin Orhun metinlerinden; D seçeneğindeki suwda (suda) sözcüğündeki "w" sesi bu cümlelerin Uygur metinlerinden alındığını gösterir.

Cevap D

7. Köktükçede söz içi ve söz sonu -b sesi, Eski Uygur Türkçesinde "w" sesine dönüşmüştür (saw). Eski Uygur Türkçesindeki -gAy gelecek zaman eki, Orhun Türkçesinde yoktur (kötrülgey).

Cevap E

8. Küçlög (güçlü) → isimden isim yapım ekini, Küç birzünin (güç versin) → emir kipini, Közi karam (gözü karam) → iyelik ekini, Külüşüpen (gülüşüp) → zarf-fiili örneklemektir.

Dördlükte isimden fiil yapım ekine yer verilmemiştir.

Cevap D

9. A seçeneğinde "miñ" sözcüğü nazal seslerden kaynaklanan gerileyici benzeşmeye uğramıştır. Diğer örnekleri şu şekildedir.

Orhun Türkçesi → K	K bir → miñ U
Eski Uygur Türkçesi → U	K buñ → muñ U
	K ben → men U
	K beñü → meñü U

Cevap A

10. Eski Uygur Türkçesinde belirsiz geçmiş zaman (-mİş), geniş zaman (-Ir, -Ur), gelecek zaman (-gAy) ve şart çekiminde (-sAr) zamir kökenli kişi ekleri (men, sen, Ø, miz, siz, -lAr) kullanılır. Belirli geçmiş zaman çekiminde ise iyelik kökenli kişi ekleri (-m, -ñ, Ø, biz, -ñİz, -lAr) kullanılır. Buna göre seçeneklerde verilenlerden "sançmış sen (gelmişsin), kelir sen (gelirsin), tegser sen (ulaşsan), yalbagay sen (yalvaracaksın)" filleri zamir kökenli ekler "yañra-tı-ñ (kaybetti) fiili iyelik kökenli şahıs ekiyle çekimlenir.

Cevap A